

آیا حداقل دستمزد منجر به افزایش تورم می‌شود؟

نادر مهرگان

استادیار دانشگاه بوعلی سینا

mehregannder@yahoo.com

روح الله رضائی

کارشناسی ارشد اقتصاد

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۲/۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۷/۱۱/۲۰

چکیده

این مقاله به بررسی رابطه علی بین نرخ تورم و حداقل دستمزد در اقتصاد ایران از دیدگاه تجربی طی سال‌های ۱۳۴۸-۱۳۸۴، می‌پردازد. براساس ادبیات اقتصادی، ارتباط تنگاتنگی میان نرخ تورم و حداقل دستمزد وجود دارد. برخی از صاحب نظران اعتقاد به افزایش تورم به دلیل افزایش در حداقل دستمزد دارند و در مقابل، گروهی دیگر افزایش تورم را دلیل افزایش حداقل دستمزد ارزیابی می‌کنند. نتایج تجربی تحقیق بیان گر وجود رابطه علی یک طرفه از تورم به حداقل دستمزد است.

طبقه بندی JEL: E24, E31, J31

کلید واژه: تورم، حداقل دستمزد، رابطه علی.

۱- مقدمه

حداقل دستمزد از جمله مهم‌ترین متغیرها در بازار کار و به تبع آن در اقتصاد جامعه است، که هر ساله به منظور حمایت از نیروی کار تعیین می‌شود. هدف از این سیاست، حمایت از نیروی کار کم مهارت و خانواده‌های آن‌ها در برابر فقر و استثمار، کاهش رقابت‌های غیرقانونی بنگاه‌ها و در نهایت تحقق عدالت اجتماعی است. از سوی دیگر، تورم به عنوان یکی از دشواری‌های اقتصادی به خصوص در کشورهای در حال توسعه، همواره موجب نگرانی دولت مردان بوده است، به طوری که این پدیده اقتصادی می‌تواند اثرات نامطلوبی بر فرایند رشد و توسعه اقتصادی و همچنین رفاه جامعه داشته باشد. موضوع تعیین حداقل دستمزد برای کارگران، همواره مجادله‌انگیز بوده و از مسایل مهم اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی به شمار می‌رود. در این رابطه، بیان می‌شود که

افزایش حداقل دستمزد به دلیل افزایش تورم و به منظور حفظ قدرت خرید خانوارها انجام می‌گیرد. در طرف مقابل استدلال بر افزایش تورم به دلیل افزایش در حداقل دستمزد و در نتیجه افزایش هزینه‌های تولید است. با توجه به مباحث مطرح شده، این مقاله به بررسی رابطه علی میان تورم و حداقل دستمزد خواهد پرداخت. در ادامه، مبانی نظری و تجربی بین تورم و حداقل دستمزد ارائه می‌شود. در بخش سوم به متدولوژی تحقیق پرداخته می‌شود. بخش چهارم به تخمین و تفسیر نتایج اختصاص دارد و در انتها جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارائه شده است.

۲- مبانی نظری و تجربی

در این قسمت پس از تعریف حداقل دستمزد و تورم، به بررسی مبانی نظری و تجربی موجود در این زمینه خواهیم پرداخت.

• حداقل دستمزد

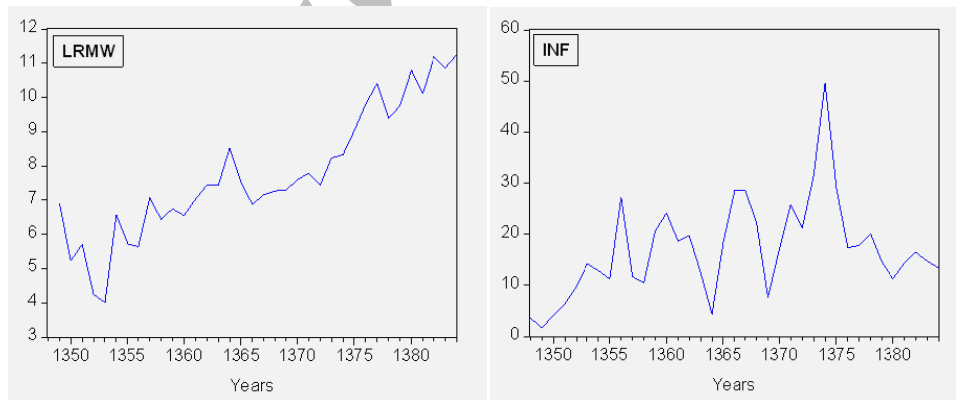
در نرخ‌های بالای بیکاری، رقابت برای یافتن کار افزایش یافته و در نتیجه افراد بیکار حاضر به کار کردن با حقوق ناچیز خواهند بود. این مسأله می‌تواند موجب افزایش فقر در خانواده‌ها شده و اثرات نامطلوب اجتماعی و اقتصادی داشته باشد. از این‌رو، دولت‌ها برای جلوگیری از این وضع با همکاری برخی تشکل‌ها اقدام به تعیین حداقل دستمزد کارگران می‌کنند. اما منظور از حداقل دستمزد، کف مزدی است که بدون توجه به میزان بهره‌وری کارگر و مشخصات جسمی و روحی او، به نحوی تعیین می‌شود که زندگی یک خانوار، که تعداد متوسط آن توسط مراجع رسمی در هر سال تعیین می‌شود - را تأمین کند. از جمله مهم‌ترین شاخص‌های تعیین حداقل دستمزد، می‌توان به نیازهای کارگران و خانوارهای آنان، تورم یا هزینه‌های معاش، سطح اشتغال، وضعیت اقتصادی کشور، بهره‌وری، ظرفیت پرداخت بنگاه‌ها، مزایای تأمین اجتماعی و میانگین دستمزد در بخش رسمی و غیررسمی اقتصاد، اشاره کرد. با توجه به ضرورت تعیین حداقل دستمزد در جوامع، در ایران نیز در اسفند ماه هر سال، حداقل دستمزد ملی به صورت سه جانبه، بین نمایندگان کارگران، کارفرمایان و دولت، زیر نظر شورای عالی کار و با توجه به دو معیار نرخ تورم اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سبد حداقل معیشت خانوارهای کارگری تعیین می‌شود (اصغرپور، ۱۳۸۶). هدف از این سیاست، حمایت از نیروی کار کم‌مهارت و خانواده‌های آن‌ها در برابر فقر و استثمار،

کاهش رقابت‌های غیرقانونی بنگاه‌ها، جلوگیری از کاهش مزد حقیقی کارگران به دلیل افزایش قیمت‌ها و در نهایت، تحقق عدالت اجتماعی است. لازم به ذکر است که در این تحقیق حداقل دستمزد حقیقی به صورت لگاریتمی استفاده خواهد شد.

• تورم

تورم را می‌توان افزایش شدید، نامتناسب، معنی‌دار و غیرقابل برگشت قیمت‌ها تعریف کرد، که حالت مستمر خودافزا داشته باشد. نرخ‌های بالای تورم اثرات نامطلوبی بر فرایند رشد و توسعه اقتصادی خواهند داشت. از جمله تبعات اقتصادی و اجتماعی تورم، می‌توان به کاهش قدرت خرید صاحبان درآمد ثابت و نیز منتفع شدن برخی اقشار هم‌چون توزیع کنندگان کالا و رانت جوینان اشاره کرد، که موجب افزایش شکاف طبقاتی خواهد شد. توبین^۱ (۱۹۷۲) در این رابطه ادعا می‌کند که تورم موجب روغن‌کاری چرخ‌های بازار کار می‌شود. از سوی دیگر، فریدمن^۲ (۱۹۷۷)، اظهار می‌دارد که تورم بالا، معمولاً همراه با نوسانات بیش‌تر در تغییرات قیمت است، که با مشکل کردن شکل‌دهی انتظارات صحیح توسط کارگران می‌تواند منجر به اختلال قیمت و نوسانات دستمزد شود.

در ادامه، نمودارهای روند زمانی تورم (INF) و لگاریتم حداقل دستمزد حقیقی (LRMW) در اقتصاد ایران طی دوره ۱۳۴۸ تا ۱۳۸۴ آورده شده است.

نمودار ۲-

نمودار ۱-

مأخذ: بانک جهانی

1- Tobin.
2- Friedman.

در بررسی رابطه میان تورم و حداقل دستمزد دو فرضیه مورد اختلاف وجود دارد، که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود:

الف) افزایش حداقل دستمزد موجب افزایش تورم خواهد شد.

درباره علل تورم نظریه‌های مختلفی از جمله نظریه مقداری پول، نظریه فشار تقاضا و نظریه فشار هزینه وجود دارد. براساس نظریه مقداری پول، تغییر در عرضه پول، منجر به تغییر در سطح عمومی قیمت‌ها می‌شود، اما بر تولید و اشتغال تأثیر ندارد. نظریه فشار تقاضا، بیان می‌دارد که اگر اقتصاد در اشتغال کامل یا نزدیک به آن باشد، افزایش در تقاضای کل، اثر معنی‌داری بر درآمد ملی نخواهد گذاشت ولی موجب افزایش شدید سطح عمومی قیمت‌ها خواهد شد. اما نظریه دیگری که در مورد تورم مطرح می‌شود، نظریه فشار هزینه است، که شامل دو دیدگاه می‌شود. در دیدگاه اول، افزایش در قیمت کالاهای وارداتی و مواد خام، موجب افزایش هزینه‌های تولید شده و سپس کالاهای تولیدی با قیمت بالاتر به مصرف‌کنندگان منتقل می‌شود. دیدگاه دوم، مربوط به زمانی است که اتحادیه‌های کارگری قدرتمند، خواستار دستمزدهای بالاتر برای اعضای خود می‌شوند، که با بهره‌وری اعضا هماهنگ نیست و لذا موجب افزایش هزینه‌های تولید شده و این افزایش هزینه به مصرف‌کنندگان منتقل می‌شود (مهرگان، ۱۳۸۶). در مجموع، این دیدگاه بیان می‌دارد که مزدهای بالاتر منجر به فشارهای تورمی خواهند شد^۱.

ب) افزایش تورم موجب افزایش حداقل دستمزد خواهد شد.

در این دیدگاه دلیل اصلی افزایش دستمزدها، افزایش در نرخ‌های تورم بیان شده و در حقیقت استدلال می‌شود که به منظور حفظ قدرت خرید کارگران و محافظت آن‌ها از اثرات منفی این پدیده اقتصادی، باید حقوق واقعی کارگران کاهش نیابد. از این منظر، مرتبط کردن حداقل دستمزد با تورم، تضمین می‌کند که حداقل دستمزد همراه با هزینه‌های زندگی افزایش یافته و موجب حفاظت از کارگران با حقوق پایین در قبال تورم خواهد شد. همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، یکی از معیارهای تعیین حداقل دستمزد، نرخ تورم است، بنابراین در این دیدگاه تورم عامل مهم و تأثیرگذاری در افزایش حداقل دستمزد خواهد بود.

1- See Layard, Nickell and Jackman (1994).

در زمینه کارهای تجربی، بیش تر مطالعات موجود بر نحوه اثرگذاری حداقل دستمزد بر سطح تورم متمرکز شده‌اند و در زمینه رابطه علی میان این دو متغیر تحقیقی یافت نشد. لذا با توجه به اهمیت موضوع، تنها می‌توان به برخی از مطالعات در این زمینه اشاره کرد.

بیش تر مطالعات تجربی انجام گرفته، هم‌چون هوگان^۱ (۱۹۹۸)، ریسمن^۲ (۱۹۹۵)، کلارک^۳ (۱۹۹۷) و مهرا^۴ (۱۹۹۳)، بر عدم افزایش تورم ناشی از افزایش در دستمزدها اتفاق نظر دارند. در این زمینه، هس^۵ و شویتزر^۶ (۲۰۰۰) بیان می‌دارند که نتایج سیاستی موجود دلالت بر این موضوع دارند که تورم می‌تواند برخلاف روندهای موجود دستمزد ظاهر شود.

استیگلر^۷ (۱۹۴۶) دریافت، که با افزایش در حداقل دستمزد، در صورتی که بازارهای داخلی رقابتی باشند، انتظار کاهش اشتغال و افزایش قیمت‌ها را خواهیم داشت. کاتز^۸ و کروگر^۹ (۱۹۹۲)، در مقاله خود بیان می‌دارند که شواهد اندکی از افزایش قیمت در نمونه‌گیری‌هایشان از فروش غذای آماده در تگزاس، ناشی از تغییرات حداقل دستمزد وجود دارند. هم‌چنین آرسون^{۱۰} (۲۰۰۱)، نتیجه می‌گیرد که افزایش حداقل دستمزد، منجر به افزایش قیمت‌ها می‌شود. گروشن^{۱۱} و شویتزر^{۱۲} (۱۹۹۶)، به بررسی اثر تورم بر تغییرات دستمزد پرداختند آن‌ها نتیجه می‌گرفتند که افزایش در تورم و بازدهی نیروی کار منجر به افزایش دستمزدها خواهد شد.

با توجه به مطالب اظهار شده، به نظر می‌رسد بررسی رابطه علی میان این دو متغیر از اهمیت بالایی برخوردار بوده و تعیین جهت این رابطه، کمک مهمی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خواهد بود.

-
- 1- Hogan.
 - 2- Rissman.
 - 3- Clark.
 - 4- Mehra.
 - 5- Hess.
 - 6- Schweitzer.
 - 7- Stigler.
 - 8- Kats.
 - 9- Krueger.
 - 10- Aaronson.
 - 11- Groshen.
 - 12- Schweitzer.

۳- متدولوژی تحقیق

به طور معمول، به منظور آزمون علی بین متغیرهای اقتصاد کلان، از آزمون علیت گرانجر استفاده می‌شود. به طور خلاصه، این آزمون بیانگر این است که اگر مقادیر گذشته متغیر سری زمانی به طور معنی‌دار بتواند مقادیر X_{t+1} را پیش‌بینی کند، آن‌گاه گوئیم y علت گرانجری x است و بالعکس. به عبارت دیگر، آزمون مربوطه به نوعی آزمون خودرگرسیون برداری دو متغیره به شرح زیر است:

$$x_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_i x_{t-i} + \sum_{j=1}^m \beta_j y_{t-j} + u_t \quad (1)$$

$$y_t = \sigma_0 + \sum_{i=1}^m \sigma_i x_{t-i} + \sum_{j=1}^m \delta_j y_{t-j} + v_t \quad (2)$$

به طوری که در آن x_t و y_t متغیرهای سری زمانی بوده و u_t و v_t جملات، اخلاص (پسماند) دو رگرسیون و t نیز نشان‌دهنده زمان و i و j شماره وقفه‌ها هستند. در این آزمون فرضیه H_0 عبارت است از $\sum \beta_j = \sum \delta_j = 0$ و فرضیه مخالف این است که حداقل به ازای برخی از j ها، $\sum \beta_j \neq 0$ ، $\sum \delta_j \neq 0$ است. به عبارت دیگر، فرضیه H_0 عدم وجود رابطه علی بین دو متغیر x_t و y_t بوده و فرض مخالف، وجود حداقل یک رابطه علی یک طرفه بین x_t و y_t است.

در روابط (۱) و (۲)، چنانچه ضرایب β_j ، δ_j به طور معنی‌دار مخالف صفر باشند، در این صورت یک رابطه علی دو طرفه بین x_t و y_t وجود دارد. اگر $\sum \beta_j = \sum \delta_j = 0$ (به لحاظ آماری)، آن‌گاه هیچ‌گونه رابطه علی بین دو متغیر وجود نداشته و اگر $\sum \beta_j \neq 0$ به طور معنی‌دار مخالف صفر و $\sum \delta_j = 0$ باشد، در این صورت یک رابطه علی یک طرفه از y به x وجود دارد و در نهایت چنانچه از لحاظ آماری $\sum \beta_j = 0$ و $\sum \delta_j \neq 0$ باشد، آن‌گاه رابطه علی از x به y وجود دارد (گجراتی ۱۳۷۸).

اما طی سال‌های اخیر، آزمون‌های علیت گرانجر، از نظر ایرادات وارد بر آن، کنار گذاشته شده و از آزمون‌های علیتی جدیدی استفاده می‌شود. یکی از این موارد، استفاده از آزمون علیتی هیسائو^۱ است، که در حقیقت تعدیل و یا اصلاح شده آزمون علیت گرانجر است. لازم به یادآوری است که آزمون علیت گرانجر نسبت به انتخاب طول وقفه

1- Hsiao causality.

بهینه بسیار حساس است. چنانچه در انجام این آزمون، طول وقفه انتخابی کم‌تر از طول وقفه بهینه (واقعی) باشد، نتایج تورش‌دار خواهد بود و چنانچه طول وقفه انتخابی، بیش‌تر از طول وقفه مناسب (واقعی) باشد، در این صورت پارامترهای تخمین زده شده معادلات (۱) و (۲) ناکارا خواهند بود. به هر حال در این آزمون، عدم انتخاب طول وقفه مناسب و صحیح، موجب بروز مشکلات غیرقابل اغماض در مدل خواهد شد. به همین دلیل، استفاده از این آزمون برای تعیین روابط علی غیرقابل استناد خواهد شد. به‌منظور برطرف شدن این مشکل، در سال ۱۹۸۱، هیسائو^۱ یک روش خود رگرسیونی سیستماتیک برای انتخاب طول وقفه بهینه برای هر کدام از متغیرهای معادله رگرسیونی (۱) و (۲) ارائه کرد. این روش در حقیقت ترکیب دو روش علیت گرانجر و خطای پیش‌بینی نهایی آکائیک (AFPE)^۲ است، که به عنوان میانگین مربعات خطای پیش‌بینی^۳ نامیده می‌شود. با این حساب، ایرادات آزمون علیت گرانجر برطرف شده و برای آزمون‌های علیتی معتبر، قابل استناد خواهد شد (مهرگان، ۱۳۸۵).

با توجه به این‌که در مقاله حاضر از نگرش جدید آزمون علیتی (هیسائو) برای تعیین روابط علی بین تورم و حداقل دستمزد استفاده شده است، به همین دلیل آزمون علیت هیسائو در زیر توضیح داده می‌شود.

روش و یا تکنیک آزمون علیت گرانجر تصحیح شده (هیسائو)، دو مرحله‌ای است. در مرحله اول مدل‌های خود رگرسیونی متغیر وابسته تخمین زده می‌شوند، به طوری که ابتدا متغیر وابسته بر روی همان متغیر با یک وقفه رگرس می‌شود، سپس رگرسیون با استفاده از دو وقفه متغیر وابسته برآزش شده و همین‌طور ادامه پیدا می‌کند. در حقیقت در این گام، M رگرسیون به شرح زیر تخمین زده می‌شود.

$$d(x_t) = \alpha + \sum_{i=1}^m \beta_i d(X_{t-i}) + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

که در آن i از ۱ تا m بوده و نمایانگر طول وقفه است. انتخاب طول وقفه به اندازه نمونه و هم‌چنین ساختار اقتصادی متغیر بستگی دارد. برای تعیین m بهینه، بهتر است

1- Hsiao.

2- Akaike's Final Prediction Error (AFPE).

3- Mean Square Prediction Error (MSPE).

ابتدا طول وقفه را بزرگ انتخاب کنیم و سپس بعد از هر تخمین متناسب با $(i=1,2, \dots, m)$ مقدار FPE را برای هر کدام از رگرسیون‌ها به صورت ذیل محاسبه کنیم.

$$FPE(m) = \frac{T+m+1}{T-m-1} ESS(m) / T \quad (4)$$

به طوری که در آن T بیانگر تعداد نمونه بوده و FPE و ESS به ترتیب خطای پیش‌بینی نهایی و مجموع مربعات خطا هستند.

مقدار بهینه m^* ، طول وقفه‌ای است که حداقل FPE را ایجاد کند. لذا در این گام از تحقیق، m^* را تعیین می‌کنیم. در گام دوم آزمون علیت هیسائو، با استفاده از m^* معین انتخاب شده، رگرسیون متناسب با آن تخمین زده می‌شود. اما این بار متغیر دیگر اضافه شده و فرآیند تکرار تخمین با در نظر گرفتن m^* ثابت و تکرار وقفه (n) برای متغیر جدید انجام خواهد گرفت.

به عبارت دیگر، فرآیند انتخاب طول وقفه بهینه برای متغیر جدید، همانند فرآیند گام اول تکرار خواهد شد. لذا رگرسیون‌های تکراری به شکل زیر خواهند بود:

$$d(x_t) = \alpha + \sum_{i=1}^{m^*} \beta_i d(X_{t-i}) + \sum_{j=1}^n \delta_j d(y_{t-j}) + \varepsilon_{\tau t} \quad (5)$$

تکرار تا جایی که زاز 1 تا n تغییر کرده، انجام می‌پذیرد، که در آن n نمایانگر طول وقفه برای متغیر y_t است. بنابراین، طول وقفه بهینه $(n^*)n$ ، جایی است که FPE زیر حداقل شود:

$$FPE(m^*, n) = \frac{T+m^*+1}{T-m^*-1} ESS(m^*, n) / T \quad (6)$$

به طوری که در رابطه فوق، m^* طول وقفه بهینه برای متغیر x_t و n طول وقفه متغیر y_t است. T نیز تعداد نمونه است. همان‌طور که توضیح داده شد، به طوری که مقدار عددی رابطه (6) به حداقل برسد، طول وقفه بهینه $(n^*)n$ تعیین خواهد شد. با تعیین طول وقفه بهینه $(n^*)n$ ، در نهایت رگرسیون زیر برآزش خواهد شد.

$$d(x_t) = \alpha + \sum_{i=1}^{m^*} \beta_i d(X_{t-i}) + \sum_{j=1}^{n^*} \delta_j d(y_{t-j}) + \varepsilon_{\tau t} \quad (7)$$

در پایان، برای آزمون علیتی هیسائو بین x_t و y_t ، با حذف یکی از متغیرها و مقایسه آن با SPE متناسب با m^* و n^* ، که در برگیرنده متغیر حذف شده نیز می‌باشد، نتیجه علیت تعیین خواهد شد. اگر فرضاً متغیر y را حذف کنیم و FPE مربوط به رگرسیون متناسب با m^* را به دست آوریم و سپس رگرسیون (7) را رگرس کنیم و FPE متناسب

با آن (n^*, m^*) را با قبلی مقایسه کنیم، به راحتی می‌توانیم جهت علیت بین متغیر x_t و y_t را مشخص کنیم. ملاک تعیین جهت علیت به شرح زیر است:

اگر y_t را از مدل (۷) حذف کنیم و $FPE(m^*)$ را به دست آورده و سپس آن را با FPE متناسب با m^* و n^* را که دربرگیرنده متغیر y_t نیز می‌باشد، مقایسه کنیم. نتایج به شرح زیر خواهد بود:

$$FPE(m^*) < FPE(m^*, n^*) \Rightarrow x \quad (۱) \quad \text{اگر}$$

علیت y نیست

$$FPE(m^*) > FPE(m^*, n^*) \Rightarrow x \quad (۲) \quad \text{اگر}$$

علیت y است

به عبارت بهتر، در حالت (۱)، x علیت y نبوده و نمی‌تواند تغییرات آن را سبب شود، ولی در حالت (۲)، x می‌تواند علّت y بوده و تغییرات آن را توجیه کند. شایان ذکر است که در این آزمون، مهم نیست که کدام متغیر به عنوان وابسته قرار بگیرد.

۴- تخمین و تفسیر نتایج

در این قسمت از مقاله، ابتدا به آرایه نتایج تجزیه و تحلیل سری زمانی روابط بین نرخ تورم و حداقل دستمزد پرداخته شده و سپس براساس نتایج به دست آمده از تخمین‌های اقتصادسنجی، روابط علی بین متغیرهای نرخ تورم و حداقل دستمزد تفسیر و مورد تحلیل قرار می‌گیرند. بدین روی، در گام نخست، ایستایی متغیرهای الگو با استفاده از آزمون‌های دیکی- فولر تعمیم یافته و فیلیپس- پرون، بررسی می‌شود. همان‌طور که در جدول (۱) ملاحظه می‌شود، با توجه به نتایج آزمون‌های دیکی- فولر تعمیم یافته^۱ و فیلیپس- پرون^۲، متغیرهای الگو در سطح داده‌ها ایستا هستند.

جدول ۱- نتایج آزمون‌های ریشه واحد

متغیرها		آزمون دیکی- فولر تعمیم یافته		آزمون فیلیپس- پرون	
آماره ADF	مقدار بحرانی ۵٪	مقدار بحرانی ۱۰٪	آماره PP	مقدار بحرانی ۵٪	مقدار بحرانی ۱۰٪
INF	-۳/۵۹	-۲/۹۴	-۳/۰۶	-۲/۹۴	-۲/۶۱
LRMW	-۴/۶۷	-۳/۵۴	-۳/۲۰	-۳/۵۴	-۳/۲۰

مأخذ: نتایج تحقیق

1- Augmented Dickey-Fuller.

2- Philips-Perron.

اما قبل از تخمین مدل، ابتدا باید طول وقفه بهینه برای متغیرهای نرخ تورم و حداقل دستمزد تعیین شود. بدین منظور، از مدل خودرگرسیون برداری استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که براساس معیارهای آکائیک و شوارتز سیستمی، طول وقفه ۲ برای هر دو متغیر بهینه است. از این رو در تخمین سیستمی، به منظور آزمون علیت، هر دو متغیر با ۲ وقفه وارد شده اند. که نتایج به دست آمده با توجه به معادلات زیر در جدول ۲ آورده شده اند. لازم به ذکر است که آماره‌های درون پرانتز، خطای معیار برآوردها هستند.

معادله اول:

$$INF = \alpha_0 + \alpha_1 INF(-1) + \alpha_2 INF(-2) + \alpha_3 LRMW(-1) + \alpha_4 LRMW(-2)$$

معادله دوم:

$$LRMW = \beta_0 + \beta_1 INF(-1) + \beta_2 INF(-2) + \beta_3 LRMW(-1) + \beta_4 LRMW(-2)$$

جدول ۲- نتایج تخمین‌ها

Variable	(۱)	(۲)
Constant	۸.۹۶۳ (۶.۵۰۹۳)	۰.۰۰۸۴ (۰.۵۹۶۷)
INF (-1)	۰.۶۱۰ (۰.۱۸۲۵)	۰.۰۱۰ (۰.۰۱۶۷)
INF (-2)	-۰.۲۲۳ (۰.۱۸۹۷)	۰.۰۲۷ (۰.۰۱۷۳)
LRMW (-1)	۰.۱۷۵ (۱.۷۸۰۸)	۰.۵۳۸ (۰.۱۶۳۲)
LRMW (-2)	۰.۱۲۵ (۱.۷۹۰۶)	۰.۴۰۲ (۰.۱۶۴۱)
R-squared	۰.۲۹۶	۰.۸۶۹
F-statistic	۳.۰۵	۴۸.۳۶۵
Prob (F-statistic)	۰.۰۳۲	۰.۰۰۰
Durbin-Watson	۱.۸۹۴	۲.۳۱۱

مأخذ: نتایج تحقیق

نتایج تخمین‌های اقتصادسنجی برای معادلهٔ نرخ تورم (معادلهٔ اول) در ستون دوم جدول ۲ آورده شده است. هم‌چنین به منظور تصمیم‌گیری برای آزمون علیت بین نرخ تورم و حداقل دستمزد، آزمون والد مربوطه نیز پس از تخمین مدل انجام گرفته و نتایج به دست آمده در جدول ۳ گزارش شده است. همان‌طور که در سطر دوم این جدول دیده می‌شود، فرضیهٔ صفر این آزمون صفر بودن مشترک ضرایب برای مشخص شدن جهت علیت است. با توجه به نتایج به دست آمده از تخمین‌ها و آزمون والد مربوطه، می‌توان اظهار داشت که حداقل دستمزد علیت نرخ تورم در اقتصاد ایران نیست.

جدول ۳- نتایج آزمون‌های والد

Wald Test	(۱)	(۲)
Null Hypothesis	$\alpha_3 + \alpha_4 = 0$	$\beta_1 + \beta_2 = 0$
Chi-square	۰/۱۳۵۲۶۵	۵/۴۸۴۱۳۸
Probability	۰/۷۱۳۰	۰/۰۱۹۲

مأخذ: نتایج تحقیق

نتایج تخمین‌های اقتصادسنجی برای معادلهٔ حداقل دستمزد (معادلهٔ دوم) در ستون سوم جدول ۲ آورده شده و سپس آزمون والد مربوطه در جدول ۳ انجام شده است. نتایج حاصل از آزمون والد بیان می‌دارد که نرخ تورم علیت حداقل دستمزد در اقتصاد ایران است. از این رو با توجه به نتایج به دست آمده، به نظر می‌رسد برخلاف نظرات مختلف در مورد عدم افزایش حداقل دستمزد به منظور مهار تورم، حداقل دستمزد علت افزایش تورم نیست، اما افزایش تورم موجب افزایش در حداقل دستمزد می‌شود.

۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به حساسیت و توجه عمومی به نرخ تورم و حداقل دستمزد و هم‌چنین اهمیت نحوه تأثیر متقابل این دو متغیر بر یکدیگر، در این مقاله به بررسی رابطهٔ علی میان آن‌ها پرداخته شده است. بدین منظور از آمارهای نرخ تورم و حداقل دستمزد حقیقی ایران طی دورهٔ ۱۳۴۸-۱۳۸۴، استفاده شده است.

ابتدا با استفاده از آزمون‌های مختلف، ایستایی متغیرها مورد مطالعه قرار گرفت، که ایستایی متغیرها در سطح داده‌ها تأیید شد. سپس به منظور مشخص شدن جهت علیت،

از مدل خودرگرسیون برداری و همچنین آزمون والد استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که طی دوره مورد بررسی در اقتصاد ایران، تغییرات نرخ تورم سبب تغییرات در حداقل دستمزد شده است و بدین ترتیب نرخ تورم علت حداقل دستمزد می‌باشد. از سوی دیگر، با توجه به نتایج، می‌توان اظهار داشت که تغییرات در حداقل دستمزد سبب تغییر در نرخ تورم نشده است. بنابراین با وجود نظرات متفاوت درباره نحوه اثرگذاری و اثرپذیری نرخ تورم از حداقل دستمزد نتایج تحقیق حاضر بیانگر وجود رابطه علی از تورم به حداقل دستمزد بوده و وجود رابطه علی از حداقل دستمزد به تورم تأیید نمی‌شود.

پیام این مقاله آن است که حداقل دستمزد تعیین شده در ایران در حدی نیست که قدرت خرید کارگران را حفظ کند به گونه‌ای که کارگران دریافت کننده حداقل دستمزد، در هر سال قادر نیستند کالاهایی که سال گذشته خریداری می‌کردند را با دستمزد سال جاری خریداری کنند. ضمن این‌که شورای عالی کار (متشکل از نمایندگان کارگران، کارفرمایان و دولت) بدون نگرانی از تورم‌زا بودن حداقل دستمزد، می‌تواند دستمزد کارگران را حداقل تا جایی که قدرت خرید کارگران حفظ شود، افزایش دهد.

فهرست منابع

- ۱- اصغرپور، حسین و همکاران (۱۳۸۶)، تأثیر حداقل دستمزدها بر توزیع درآمد: مطالعه موردی ایران، پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، چهارمین همایش دو سالانه اقتصاد ایران.
- ۲- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۳- فرانسویس ایراود و کاترین (۱۳۸۶)، بنیان‌های سیاست حداقل دستمزد، ترجمه: سعید عیسی‌زاده و پیمان سعیدنیا، تهران: وزارت کار و امور اجتماعی.
- ۴- گجراتی، دامودار (۱۳۷۸)، مبانی اقتصاد سنجی، ترجمه: حمید ابریشمی، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۵- مؤسسه کار و تأمین اجتماعی (۱۳۸۰)، تاریخچه حداقل دستمزد در ایران، تهران: وزارت کار و امور اجتماعی.

- ۶- مهرگان، نادر و همکاران (۱۳۸۵) بررسی رابطه علی بین نرخ بهره و تورم: با استفاده از داده‌های تابلویی؛ فصل‌نامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره سوم.
- ۷- مهرگان، نادر (۱۳۸۶) اقتصاد کلان؛ انتشارات نور علم، چاپ اول.
- ۸- نوفرستی، محمد (۱۳۷۸)، ریشه واحد و هم‌جمعی در اقتصادسنجی؛ مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول.
- 9- Aaronson, Daniel and et.al. (2004) Using Output Price Data to Test for Labor Market Structure; Working Paper, Federal Reserve Bank of Chicago.
- 10- Aaronson, Daniel. (2001) Price Pass-Through and the Minimum Wage; Review of Economics and Statistics; Vol. 83, No. 1, PP. 158-169.
- 11- Abounoori, Esmail. (2003) Unemployment, Inflation and Income Distribution, A Cross-Country Analysis; Iranian Economic Review, Vol. 8, No. 9.
- 12- Clark, Todd. (1997) Do Producer Prices Help Predict Consumer Prices; Federal Reserve Bank of Kansas City Research Paper, No. 97-09.
- 13- Engle, R.F. and Granger, C.W. (1987) Co-integration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing; Journal of Econometrica.
- 14- Friedman, M. (1977) Nobel Lecture: Inflation and Unemployment; Journal of Political Economy, Vol. 85, No. 3, PP. 451-472.
- 15- Granger, C.W. (1988) Some Recent Developments in A Concept of Causality; Journal of Econometrica.
- 16- Groshen, Erica L. and Schweitzer, Mark E. (1996) the Effects of Inflation on Wage Adjustments in Firm-Level Data: Grease or Sand? Federal Reserve Bank of New York Staff Reports, No. 9.
- 17- Guender, A. (2006) Price Stability through Price-Level Targeting or Inflation Targeting? Journal of Economics and Business, Vol. 58, PP. 373-391.
- 18- Hess, Gregory and Schweitzer, Mark. (2000) Does Wage Inflation Cause Price Inflation; Federal Reserve Bank of Cleveland Policy Discussion Paper, No. 10.
- 19- Hogan, Vincent. (1998) Explaining the Recent Behavior of Inflation and Unemployment in the United States; IMF Working Paper, No. 98/145.
- 20- Jonsson, Magnus and Palmqvist, Stefan. (2006) Do Higher Wages Cause Inflation? Working Paper Series, No. 159.
- 21- Kats, Lawrence and Krueger, Alan. (1992) the Effect of Minimum Wage on the Fast-Food Industry; Industrial and Labor Relations Review, Vol. 46, No. 1, PP. 6-21.

- 22- Layard, Richard, Stephen Nickell and Richard Jackman (1994), the Unemployment Crisis; Oxford University Press.
- 23- L'Horty, Yannick and Rault, Christophe. (2004) Inflation, Minimum Wage and Other Wages: An Econometric Study on French Macroeconomic Data, Applied Economics, No. 36, PP. 277-290.
- 24- Mehra, Yash. (1993) Unit Labor Costs and the Price Level; Federal Reserve Bank of Richmond Economic Review, No. 79, PP.35-52.
- 25- Rissman, Ellen. (1995) Sectoral Wage Growth and Inflation; Federal Reserve Bank of Chicago Economic Perspectives, PP.16-28.
- 26- Stigler, Goerge. (1946) the Economics of Minimum Wage Legislation; American Economic Review, Vol. 36, No. 3, PP. 358-365.
- 27- Thomas Bauer, Holger Bonin, Uwe Sunde. (2003) Real and Nominal Wage Rigidities and the Rate of Inflation: Evidence from German Micro Data; Discussion Paper, No.

Archive of SID